

BNO Branchemonitor 2023

1/15

De Nederlandse ontwerpsector
in cijfers over 2021

BNO

Voorwoord	3
1 Bedrijven en mensen	4
2 Omzet en markten	6
3 Uren en tarieven	9
4 Actuele vragen	12
Colofon	15

De cijfers in de BNO Branchemonitor 2023 hebben betrekking op het tweede coronajaar 2021. De nasleep van de pandemie kende een grillig verloop. Het jaar startte met een lockdown, een grootschalige vaccinatiecampagne werd opgezet en steunmaatregelen werden verlengd. Na een rustige zomer volgde opnieuw een opleving van het virus in najaar en winter.

Ondanks dat deed de ontwerpwereld het niet slecht. En ook uit de vragen over actuele issues (zie blz 12) blijkt dat, ondanks de huidige inflatie en de zorgwekkende geopolitieke ontwikkelingen, respondenten redelijk positief blijven over de toekomst.

Omzet 2021

De gemiddelde omzet per fte van zzp'ers nam toe van € 77.700 in 2020 naar € 85.500 in 2021. De omzet per fte bij bureaus liet een stijging zien van € 113.178 per fte in 2020 naar € 124.646 in 2021. Gekeken naar hoofdactiviteit zagen we binnen alle disciplines een omzetstijging. De gemiddelde uurtarieven zijn in 2021 nauwelijks gestegen. De omzet kwam ook in 2021 in belangrijke mate voort uit gedeclareerde uren.

Oprachtgevers

De overheid is opnieuw in 2021 de belangrijkste opdrachtgever voor bureaus, gevolgd door het domein van de zakelijke en financiële dienstverlening. Zzp'ers rekenen de zakelijke en financiële dienstverlening, en de industrie als belangrijkste klanten. Waarschijnlijk is het toenemend aantal aanbestedingen daar debet aan. Het aandeel opdrachten uit de cultuur- en kunstinstanties neemt de laatste jaren licht af. De omzet uit export blijft ongeveer gelijk aan de meting in 2020.

Inflatie

De vragen over actuele issues in deze branchemonitor zijn voor een belangrijk deel gericht op de kostenstijging als gevolg van de hoge inflatie. Niet alleen energie, huisvesting en materialen worden duurder, ook salarissen vragen om (gedeeltelijke) indexatie. Extra druk ontstaat door de krapte op de arbeidsmarkt en de salariseisen die daarbij horen. Een groot aantal respondenten geeft aan uurtarieven te verhogen om een deel van deze kostenstijgingen op te kunnen vangen. De BNO ondersteunt dat van harte.

De BNO Branchemonitor kijkt steeds terug naar een periode van een jaar eerder. Dat is omdat recente, geaccordeerde cijfers laat beschikbaar zijn, maar vooral omdat mededingingsgevoelige data, zoals uurtarieven, niet eerder gepubliceerd mogen worden.

De bereidheid om deel te nemen aan het onderzoek groeit jammer genoeg niet, terwijl de behoefte aan benchmarking van tarieven wel groot is. In 2023 wordt het onderzoek geëvalueerd en mogelijk aangepast.

Madeleine van Lennep
Directeur BNO

bno.nl/branchemonitor

Aantal bedrijven, 2018 t/m 2021

Aantal

	2018	2019	2020	2021
Totaal	1.670	1.664	1.622	1.592

Verdeling bedrijven naar hoofdactiviteit

Procent

	Starters	Zzp'ers	Bureaus	Totaal
Communicatie- en/of grafisch ontwerp	70%	65%	67%	66%
Service en/of experience design	4%	4%	11%	6%
Product- en/of industrieel ontwerp	11%	12%	7%	10%
Ruimtelijk en/of interieur-ontwerp en -architectuur	15%	19%	15%	18%
Totaal	100%	100%	100%	100%

Toelichting hoofdactiviteiten:

Tot communicatie- en/of grafisch ontwerp behoren alle vormen van 2D ontwerp zoals: brand design, corporate design, grafisch ontwerp, digital creative design, web- en appdesign, VR-design, packaging design (2D), letterontwerp en typografie, animatie, illustratie, infographics en datavisualisatie etc.

Tot service en/of experience design behoren alle vormen van niet-tastbaar ontwerp zoals: service design, social design, strategy design, design research, design thinking, UX- en interaction design, wayfinding etc.

Tot product- en/of industrieel ontwerp behoren alle vormen van 3D ontwerp zoals: consumentenproduct, industrieel product, verpakkingsontwerp (3D), mode- en schoenontwerp, textielontwerp, sieraad- en accessoire-ontwerp, vrije vormgeving etc.

Tot ruimtelijk en/of interieurontwerp en -architectuur behoren alle vormen van ruimte- en omgevingsontwerp zoals: expositie- en tentoonstellingsontwerp, beursontwerp, ontwerp voor openbare ruimte, urban design, retaildesign, stage design etc.

Gemiddeld startjaar
Jaartal

	Gemiddeld startjaar	Gestart in 2016 of later
Zzp'ers	2006	27%
Bureaus	2000	11%

Gemiddeld startjaar naar hoofdactiviteit
Jaartal

	Communicatie- en/of grafisch ontwerp	Service en/of experience design	Product- en/of industriële ontwerp	Ruimtelijk en/of interieurontwerp en -architectuur
Zzp'ers	2006	2009	2008	2005
Bureaus	2000	2004	2001	2001

Toelichting hoofdactiviteiten, zie pag. 4

Gemiddeld aantal werkenden bureaus
Aantal

	Werknemers	Directie	Totaal
Totaal	11	2	13

Gemiddeld aantal werkenden bureaus naar omzetklasse
Aantal

	Tot 500.000 euro	500.000 tot 1 miljoen euro	1 miljoen tot 5 miljoen euro	Meer dan 5 miljoen euro	Totaal
Totaal	3	10	19	–	13

Gemiddeld aantal werkenden bureaus naar hoofdactiviteit
Jaartal 2021

	Communicatie- en/of grafisch ontwerp	Service en/of experience design	Product- en/of industriële ontwerp	Ruimtelijk en/of interieurontwerp en -architectuur
Totaal	12	23	11	9

Toelichting hoofdactiviteiten, zie pag. 4

2 Omzet en markten

Gemiddelde omzet per fte, 2018 t/m 2021

Euro

	2018	2019	2020	2021
Zzp'ers	72.200	87.900	77.700	85.500
Bureaus	121.600	110.300	113.178	124.646

Gemiddelde omzet per fte naar hoofdactiviteit

Euro

	Zzp'ers	Bureaus
Communicatie- en/of grafisch ontwerp	79.938	113.477
Service en/of experience design	83.965	132.682
Product- en/of industrieel ontwerp	90.941	147.325
Ruimtelijk en/of interieurontwerp en -architectuur	88.464	152.721

Toelichting hoofdactiviteiten, zie pag. 4

Gemiddelde omzet zzp'ers naar startjaar

Euro

	Gestart voor 2016	Gestart in 2016 of later
Totaal	83.231	80.866

Verdeling omzet zzp'ers naar omzetklasse

Procent

	Tot 15.000 euro	15.000 tot 50.000 euro	50.000 tot 100.000 euro	Meer dan 100.000 euro	Totaal
Totaal	15%	26%	45%	14%	100%

Verdeling omzet bureaus naar omzetklasse

Procent

	Tot 500.000 euro	500.000 tot 1 miljoen euro	1 miljoen tot 5 miljoen euro	Meer dan 5 miljoen euro	Totaal
Totaal	53%	31%	16%	–	100%

Verdeling omzet naar hoofdactiviteit

	Zzp'ers	Bureaus	Totaal
Communicatie- en/of grafisch ontwerp	65%	67%	66%
Service en/of experience design	4%	11%	7%
Product- en/of industrieel ontwerp	12%	7%	10%
Ruimtelijk en/of interieur-ontwerp en -architectuur	19%	15%	17%
Totaal	100%	100%	100%

Toelichting hoofdactiviteiten, zie pag. 4

Verdeling omzet naar inkomstenbron

	Zzp'ers	Bureaus	Starters	Totaal
Honorarium (gedeclareerde uren)	80%	86%	82%	82%
Royalty's en licenties	7%	1%	4%	5%
Verkoop	6%	4%	7%	6%
Marges op inkoop	4%	8%	4%	5%
Overig	3%	1%	3%	2%
Totaal	100%	100%	100%	100%

Verdeling omzet naar opdrachtgever
Procent

	Zzp'ers	Bureaus	Starters	Totaal
Industrie en bouwnijverheid	13%	15%	50%	15%
Zakelijke/financiële dienstverlening	19%	17%	14%	17%
Groot- en detailhandel	3%	3%	0%	3%
Consumentenproduct/FMCG	7%	10%	13%	10%
Overheid (centraal en decentraal)	8%	23%	0%	22%
NGO's en not-for-profit	6%	5%	0%	10%
Onderwijs	7%	5%	0%	5%
Horeca, sport en recreatie	3%	2%	0%	2%
Cultuur en kunstinstellingen	9%	10%	4%	10%
Gezondheids- en welzijnszorg	6%	4%	5%	4%
Particuliere opdrachtgevers	4%	1%	0%	1%
Overige opdrachtgevers	8%	5%	14%	5%
Niet in opdracht	7%	0%	0%	1%
Totaal	100%	100%	100%	100%

Verdeling omzet naar geografische herkomst

	Zzp'ers	Bureaus	Starters	Totaal
Nederland	88%	80%	52%	81%
Rest van Europa	7%	7%	12%	7%
Azië	0%	4%	1%	3%
Noord-Amerika	4%	7%	32%	7%
Rest van de wereld	1%	2%	3%	2%
Totaal	100%	100%	100%	100%

Verdeling bedrijven met omzet in het buitenland

	Zzp'ers	Bureaus	Totaal
Rest van Europa	36%	51%	41%
Azië	1%	16%	6%
Noord-Amerika	7%	16%	10%
Rest van de wereld	6%	13%	8%
Totaal	37%	55%	43%

Welke omzetverwachting heb je voor de komende periode (2023)

	Zzp'ers	Bureaus	Totaal
Toename van de omzet	43%	64%	50%
Geen verandering van omzet	30%	20%	26%
Afname van de omzet	27%	16%	24%
Totaal	100%	100%	100%

Gemiddelde uurtarieven Euro

	Gemiddeld uurtarief	Mediaan uurtarief	Hoogste uurtarief
Strategische werkzaamheden	106	100	200
Ontwerpwerkzaamheden	97	95	200
Uitvoerende werkzaamheden	88	85	200
Facilitaire werkzaamheden	83	85	200

_ Toelichting werkzaamheden:

Tot strategisch werk behoren onder andere advies, consultancy, art en design direction.

Tot ontwerpwerk behoren onder andere conceptontwikkeling, design development.

Tot uitvoerende werkzaamheden behoren onder andere dtp, engineering, html-coding.

Tot facilitaire werkzaamheden behoren project- en accountmanagement, traffic etc.

_ Toelichting hoogste uurtarief:

Hoogste uurtarief is het afgerond gemiddelde van de 5 hoogst genoemde uurtarieven.

Gemiddelde uurtarieven starters Euro

	Gemiddeld uurtarief	Mediaan uurtarief	Hoogste uurtarief
Strategische werkzaamheden	98	100	150
Ontwerpwerkzaamheden	100	90	150
Uitvoerende werkzaamheden	101	80	125
Facilitaire werkzaamheden	77	80	150

Gemiddelde uurtarieven zzp'ers Euro

	Gemiddeld uurtarief	Mediaan uurtarief	Hoogste uurtarief
Strategische werkzaamheden	92	90	200
Ontwerpwerkzaamheden	88	85	175
Uitvoerende werkzaamheden	81	80	175
Facilitaire werkzaamheden	76	75	125

Gemiddelde uurtarieven bureaus Euro

	Gemiddeld uurtarief	Mediaan uurtarief	Hoogste uurtarief
Strategische werkzaamheden	133	127	200
Ontwerpwerkzaamheden	117	110	200
Uitvoerende werkzaamheden	102	95	200
Facilitaire werkzaamheden	83	85	200

Toelichting werkzaamheden, zie pag. 9

Gemiddelde uurtarieven bureaus met 15 of meer werkenden
Euro

	Gemiddeld uurtarief	Mediaan uurtarief	Hoogste uurtarief
Strategische werkzaamheden	147	147	200
Ontwerpwerkzaamheden	120	115	180
Uitvoerende werkzaamheden	95	105	155
Facilitaire werkzaamheden	90	100	180

Toelichting werkzaamheden, zie pag. 9

Gemiddelde uurtarieven bureaus naar omzet per fte
Euro

	Tot 40.000 euro	40.000 tot 90.000 euro	90.000 tot 120.000 euro	120.000 tot 200.000 euro	Meer dan 200.000 euro
Strategische werkzaamheden	130	130	140	180	210
Ontwerpwerkzaamheden	110	110	90	125	140
Uitvoerende werkzaamheden	110	100	130	100	130
Facilitaire werkzaamheden	100	100	100	100	115

Toelichting werkzaamheden, zie pag. 9

Aantal gewerkte uren per week zzp'ers
Aantal

	Niet recent gestart	Recent gestart	Totaal
Minder dan 20 uur per week	5%	5%	3%
Tussen de 20 en 32 uur	18%	21%	19%
Tussen de 32 en 40 uur	24%	25%	24%
40 uur of meer per week	53%	49%	52%
Totaal	100%	100%	100%

Gefactureerd deel gewerkte uren zzp'ers
Procent

	Niet recent gestart	Recent gestart	Totaal
Minder dan 25%	8%	15%	10%
Tussen de 20 en 50%	17%	18%	17%
Tussen de 50 en 75%	45%	41%	44%
75% of meer	30%	26%	29%
Totaal	100%	100%	100%

Gefactureerd deel gewerkte uren naar hoofdactiviteit zzp'ers

	Gewerkte uren	Waarvan gefactureerd
Communicatie- en/of grafisch ontwerp	37	57%
Service en/of experience design	40	53%
Product- en/of industrieel ontwerp	39	58%
Ruimtelijk en/of interieurontwerp en -architectuur	39	57%
Gemiddeld	38	57%

De BNO Branchemonitor kijkt altijd ruim een jaar terug. Om die reden voegen we een aantal vragen over actuele issues toe om inzage te krijgen in zaken die nu spelen. Inmiddels is de coronapandemie onder controle, maar zijn we als gevolg van geopolitieke ontwikkelingen geconfronteerd met een hoge inflatie. Daarnaast zijn er zorgen over de krapte op de arbeidsmarkt en de loonontwikkeling. In 2022 is onder bureaus al een eerste inflatie-onderzoek gehouden. De resultaten daarvan zijn meegenomen in onderstaande uitkomsten.

Wat is de impact van de inflatie op de orderportefeuille of opnieuwe opdrachten?

Procent

	Bureaus	Zzp'ers	Totaal
Het is moeilijker om nieuw werk binnen te halen	27%	32%	31%
De toevoer van nieuw werk blijft gelijk	67%	56%	59%
Er komt meer nieuw werk binnen	6%	12%	10%
Totaal	100%	100%	100%

Wat zijn de gevolgen van inflatie voor je uurtarieven?

Procent

	Bureaus	Zzp'ers	Totaal
De tarieven zijn tussentijds verhoogd	15%	17%	16%
We verhogen de uurtarieven per 01-01-2023	60%	42%	48%
Geen veranderingen	19%	17%	18%
Wij weten het nog niet	0%	4%	3%
Anders	6%	20%	15%
Totaal	100%	100%	100%

Indien je de uurtarieven verhoogd hebt of gaat verhogen, met hoeveel %?

Procent

	Bureaus	Zzp'ers	Totaal
Minder dan 3%	0%	3%	2%
3 tot 5%	40%	33%	35%
5 tot 10%	45%	51%	49%
10% of meer	15%	13%	14%
Totaal	100%	100%	100%

Hoe kijk je aan tegen de situatie op de arbeidsmarkt?
(meerdere antwoorden mogelijk)

	Bureaus
Ik maak me zorgen over de algehele krapte op de arbeidsmarkt	41%
Ik maak me zorgen over de aanwas van nieuw talent	23%
Ik maak me zorgen over de loonontwikkeling	65%
Ik maak me geen zorgen	11%

De openstaande vacatures binnen mijn bureau betreffen:
(meerdere antwoorden mogelijk)

	Bureaus
Ervaren designers	33%
Beginnend designers	31%
Ondersteunend personeel	9%
Strategisch personeel	16%
Stagiaires	46%
Niet van toepassing: mijn team is compleet	33%
Anders	9%

Wat zijn de gevolgen van de inflatie voor personeelskosten?
(meerdere antwoorden mogelijk)

	Bureaus
De salarissen zijn tussentijds verhoogd	20%
We verhogen de salarissen per 01-01-2023	61%
We bieden extra onkostenvergoedingen voor medewerkers	16%
We geven medewerkers een extra bonus	28%
We hanteren een personeelsstop	2%
Geen veranderingen	13%
Anders	2%

De BNO geeft jaarlijks een salarisadvies (inflatiecorrectie). Wat is volgens jou een redelijk advies voor 2023?

	Bureaus
Indexering tot 3%	32%
Indexering van 4 tot 5%	63%
Indexering 5% of meer	5%
Totaal	100%

De kosten van energie, materialen en huisvesting zijn gestegen. Welke kostenstijging heeft voor jou de meeste impact?

Procent

	Bureaus	Zzp'ers	Totaal
Energieprijzen	44%	45%	44%
Huisvestingskosten	32%	15%	20%
Materiaalkosten	13%	25%	22%
Anders	11%	15%	14%
Totaal	100%	100%	100%

Welke kostenbesparende maatregelen worden overwogen of genomen?
(meerdere antwoorden mogelijk)

	Bureaus	Zzp'ers	Totaal
De thermostaat staat lager	64%	75%	72%
De airconditioning gaat vaker uit	0%	6%	4%
De verlichting gaat vaker uit of wordt vervangen	20%	23%	22%
Thuiswerken wordt gestimuleerd	6%	0%	2%
Het kantoor wordt beter geïsoleerd	20%	18%	19%
Het bureau verhuist naar een andere locatie	10%	0%	3%
Minder internationale reizen	26%	11%	15%
Anders	0%	8%	5%

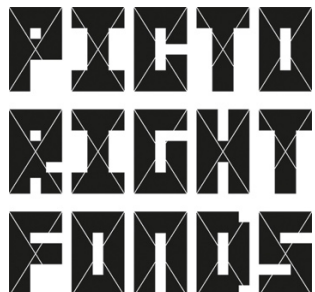
Wat is je omzetverwachting voor 2022 ten opzicht van je omzet in 2021?

	Bureaus	Zzp'ers	Totaal
Zeer negatief	0%	3%	2%
Negatief	15%	15%	15%
Gelijk	28%	37%	34%
Positief	49%	31%	37%
Zeer positief	8%	14%	12%
	100%	100%	100%

Wat is je winstverwachting voor 2022 ten opzicht van je bedrijfsresultaat in 2021?

	Bureaus	Zzp'ers	Totaal
Zeer negatief	0%	3%	2%
Negatief	24%	20%	22%
Gelijk	38%	30%	32%
Positief	34%	34%	34%
Zeer positief	4%	13%	10%
	100%	100%	100%

De BNO Branchemonitor is een uitgave van de Beroepsorganisatie Nederlandse Ontwerpers (BNO) en mede mogelijk gemaakt door Pictoright.

Onderzoek

ABF Research
www.abf.nl

Redactie

Rita van Hattum (BNO)
Fenke Legerstee (ABF Research)

Amsterdam, 2022

www.bno.nl/branchemonitor